

POSTANOWIENIE

11 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 maja 2024 r. w Warszawie
zażalenia Banku
na postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie
z 10 marca 2023 r., WSC 3/23,
w sprawie z powództwa P. G.
przeciwko Bankowi
o zapłatę,

**uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Tarnowie do ponownego rozpoznania oraz
pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w
sprawie.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Powód P. G. w pozwie (w którym wartość przedmiotu sporu została określona na kwotę 17 868 zł) skierowanym przeciwko Bankowi domagał się: 1) zasądzenia kwoty 17 866,69 zł (z ustawowymi odsetkami za opóźnienie poczynwszy od 22 stycznia 2021 r.), tytułem zwrotu świadczeń nienależnie spełnionych na podstawie nieważnej umowy kredytowej z 17 stycznia 2006 r.; 2) ustalenia

nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu w związku ze stwierdzeniem nieważności umowy kredytu z 17 stycznia 2006 r., zawartej pomiędzy powodem a Bankiem¹ - poprzednikiem prawnym pozwanego Banku, natomiast w razie nieuwzględnienia powyższego roszczenia powód wniósł o zasądzenie kwoty 42 569,74 zł (z ustawowymi odsetkami za opóźnienie poczynawszy od 22 stycznia 2021 r.) tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości, niż jako kredytobiorca powinien był spłacać w okresie od 5 maja 2011 r. do 5 listopada 2020 r.

Wyrokiem z 11 lipca 2022 r. Sąd Rejonowy w Tarnowie uwzględnił powództwo w zakresie zapłaty kwoty 17 866,69 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 26 maja 2021 r. do dnia zapłaty oraz w odniesieniu do żądania ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu z 17 stycznia 2006 r., a w pozostałym zakresie (tj. co do roszczenia odsetkowego) powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu.

W apelacji, w której wartość przedmiotu zaskarżenia została określona na kwotę 17 868 zł, pozwany Bank zaskarżył wyrok Sądu pierwszej instancji w części uwzględniającej powództwo oraz orzekającą o kosztach procesu.

Wyrokiem z 1 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Tarnowie oddalił apelację i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w której wartość przedmiotu zaskarżenia została podana na kwotę 162 867 zł, pozwany Bank zakwestionował wyrok Sądu odwoławczego w całości.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Tarnowie ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 17 868 zł i odrzucił skargę kasacyjną. W uzasadnieniu wyjaśnił, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną nie może przewyższać co zasady wartości przedmiotu zaskarżenia apelacją (która w dodatku zostaje oddalona), chyba że powód zgodnie z art. 383 k.p.c. rozszerzył żądanie pozwu albo sąd drugiej instancji niezgodnie z tym przepisem uznał, że doszło do takiego rozszerzenia i uwzględnił powództwo. W niniejszej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia została wskazana w apelacji na kwotę 17 868 zł.

W zażaleniu pozwany zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego w części odrzucającej skargę kasacyjną, zarzucając naruszenie prawa procesowego, tj.: art. 26 k.p.c. w zw. z art. 368 § 2 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia na kwotę 17 868 zł, pomimo że w niniejszej sprawie - w postępowaniu przed Sądem *meriti* - wartość ta nie została zbadana, a zatem nie doszło do stabilizacji wartości przedmiotu sporu stosownie do art. 26 k.p.c.; art. 398² § 1 k.p.c. na skutek stwierdzenia, że skarga kasacyjna jest niedopuszczalna z urzędu z uwagi na fakt, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 50 000 zł, podczas gdy w rzeczywistości wysokość dochodzonej i zasądzonej kwoty pieniężnej przekracza 50 000 zł; art. 394⁶ § 2 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej, pomimo spełnienia przez nią wymogów formalnych i fiskalnych. Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, a ponadto o zbadanie i ustalenie przez Sąd Najwyższy wartości przedmiotu zaskarżenia w kwocie 162 867 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wskazana w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji ani dla Sądu Najwyższego w kontekście procedury badania dopuszczalności skargi kasacyjnej i podlega weryfikacji na podstawie akt sprawy. Badanie wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej ma na celu sprawdzenie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na minimalną wartość zaskarżenia wskazaną w art. 398² § 1 k.p.c., który to przepis ma charakter bezwzględnie obowiązujący (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 9 października 2014 r., I CZ 61/14 i przywołane w jego uzasadnieniu orzecznictwo oraz z 10 stycznia 2024 r., II PZ 10/23). Do postępowania, którego przedmiotem jest ustalenie prawidłowej wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną mają odpowiednie zastosowanie reguły zawarte w art. 19 i n. k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

Ze względu na charakter art. 398¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 398² § 1 k.p.c. kwestia ustalenia prawidłowej wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu

kasacyjnym, determinującej dopuszczalność skargi kasacyjnej, ma znaczenie w kontekście prawa do sądu, gwarantowanego konstytucyjnie (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), konwencyjnie (art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284) i unijnie (art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej). Dlatego też wszelkie uchybienia Sądów obu instancji - które zaniedbały podjęcia stosowanych czynności w celu ustalenia właściwej wartości przedmiotu sporu (na etapie postępowania przez sądem *a quo*) i wartości przedmiotu zaskarżenia (na etapie postępowania przed sądem *a quem*), czy też błędne określenie tych wartości przez strony w celu uiszczenia niższej opłaty od pozwu czy apelacji - nie mogą być traktowane jako komponenty o charakterze prejudykatowym w ramach czynności procesowych mających na celu ustalenie z urzędu wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną.

W konsekwencji Sąd odwoławczy błędnie założył, iż dla dopuszczalności skargi kasacyjnej wiążące znaczenie ma wskazana przez pozwanego Bank w apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia.

W sprawie przedmiotem sporu, także na etapie postępowania kasacyjnego, są dwa roszczenia, tj. o zapłatę i o ustalenie, które ze względu na jego przedmiot jest roszczeniem majątkowym niepieniężnym. Zgodnie z art. 21 k.p.c., jeżeli powód dochodzi kilku roszczeń, zlicza się ich wartość (zob. też w tej materii rozważania zawarte w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z 15 września 2023 r., III CZ 78/23). W takiej konfiguracji przedmiotowej roszczeń procesowych, gdy ich źródłem jest umowa kredytowa, należy również ocenić, czy w części, a nie niekiedy w całości interes majątkowy skarżącego wynikający z roszczenia pieniężnego nie pokrywa się z jego interesem majątkowym implikowanym przedmiotem żądania ustalenia.

Ubocznie tylko trzeba wskazać, że w postępowaniu apelacyjnym sąd odwoławczy również jest uprawniony do badania wartości przedmiotu zaskarżenia, gdyż od tego zależy nie tylko wysokość opłaty sądowej od apelacji oraz zażalenia, ale (od 1 lipca 2023 r.) także skład sądu (art. 367 § 3 k.p.c.), a niekiedy również określenie sądu pierwszej instancji właściwego w wyniku kasatoryjnego orzeczenia

sądu odwoławczego (art. 386 § 4 k.p.c.). Reguła zawarta w art. 26 k.p.c. ma zastosowanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji (postanowienie w tym przedmiocie nie jest zaskarżalne), zaś ustalona w tym postępowaniu wartość przedmiotu sporu jest dla sądu drugiej instancji wiążąca, gdy w związku z ustaleniem tej wartości przez sąd pierwszej instancji sąd drugiej instancji wypowiedział się już w związku ze środkiem odwoławczym od postanowienia sądu pierwszej instancji (względnie zarządzenia przewodniczącego), które było skutkiem określenia wartości przedmiotu sporu w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. W postępowaniu odwoławczym art. 26 k.p.c. i konsekwencje z niego wynikające mają odpowiednie zastosowanie (art. 391 § 1 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

(E.C.)

(r.g.)